

گزارش مرکز رصد فرهنگی (۷۹)

سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری ویدئوی درخواستی (VOD) در جمهوری اسلامی ایران

این پژوهش ضمن تدوین چارچوب مفهومی، بررسی تحولات ویدئوی درخواستی در سطح جهان و ایران، وضعیت فعلی سیاست‌گذاری، تنظیم‌گری و افکارعمومی در ایران، مسائل ویدئوی درخواستی، مسائل تنظیم‌گری ویدئوی درخواستی و آینده تحولات ویدئوی درخواستی، به ارائه توصیه‌های سیاستی پرداخته شده است، این طرح با نظارت مجتبی صمدی (رئیس پژوهشکده ارتباطات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات) و علی فلاحتی (مدیر اجرایی مرکز رصد فرهنگی کشور) تهیه شده است.

در این پژوهش، منظور از «ویدئوی درخواستی» پلتفرم‌هایی که صرفاً حاوی محتوای ویدئویی تولیدشده توسط کاربران باشد، نیست. بلکه در ادبیات حقوقی جمهوری اسلامی ایران، برای VODها، عنوان «سامانه‌های نمایشی برخط ناشرمحور/حرفه‌ای» و برای VSPها، عنوان «سامانه‌های نمایشی برخط کاربرمحور» اطلاق می‌شود. خدمت دیگری که در عرصه محتوای صوتی‌تصویری وجود دارد، «پخش زنده» است که در ایران می‌توان به پلتفرم‌های لحظه‌نگار و استریم‌جی اشاره کرد. این خدمت می‌تواند روی شبکه‌های اجتماعی (مانند اینستاگرام)، سوپر اپلیکیشن (مانند روبیکا)، سامانه‌های کاربرمحور (مانند آپارات) یا سایر سامانه‌های ارائه‌دهنده محتوای صوتی‌تصویری نیز ارائه شود. در این خدمت، کاربر نمی‌تواند محتوا را در هر زمان که خواست مشاهده یا محتوا را عقب‌وجلو کند لذا «پخش زنده»، از موارد «ویدئوی درخواستی» نیست.

در رسانه‌های خبری ایرانی، مفهومی با عنوان «تلویزیون‌های اینترنتی» مرسوم است. آن‌ها پلتفرم‌هایی مانند تلویزیون، به‌سیما، آیو، لنز و... را شامل می‌شوند که علاوه بر فیلم و سریال شبکه نمایش خانگی، شبکه‌های سازمان صداوسیما (برودکست) را نیز به‌صورت زنده و آرشیوی نمایش می‌دهند. درواقع، این پلتفرم‌ها، خدمت ویدئوی درخواستی، خدمت برودکست و خدمت Catch-up TV را ترکیب کرده‌اند و از آنجاکه شامل محتوای حرفه‌ای نمایش خانگی (ویدئوی درخواستی) است، در حوزه بررسی این پژوهش قرار می‌گیرند.

بنابراین سامانه‌های ویدئوی درخواستی، خدماتی هستند که دسترسی تقاضامحور به فهرستی از فیلم‌ها و برنامه‌های صوتی‌تصویری (مانند پویانمایی، سریال، مستند، موسیقی و...) را مستقل از برودکست تلویزیونی آن‌ها فراهم می‌کنند. آن‌ها درواقع سامانه‌های برخط پخش محتوای ویدئویی حرفه‌ای (ناشرمحور) هستند (مانند فیلیمو، نماوا، نت‌فلیکس و...) و با سامانه‌های ویدئویی کاربرپدید (اگر صرفاً کاربرمحور باشند)، سرویس‌های پخش زنده و تلویزیون بر مبنای معاهده اینترنت (از منظر فناوری، احکام حقوقی و سیاستی) تفاوت دارند.

این گزارش در مرکز رصد فرهنگی موجود است.